

ВИХОВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

*Савченко Л. Л., к.п.н., доцент
Сініченкова А. С., викладач
Отиш Г.С., здобувачка вищої освіти
Комунальний заклад «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

Наше суспільство переживає складний період історичного розвитку, що характеризується національно-культурним відродженням України, становленням державності. Саме тому українській освіті потрібні теоретичні й прикладні праці з проблеми багатокультурності, психолого-педагогічної специфіки адаптації людини до полікультурного середовища. Суспільство перестало бути моноідеологічним, його громадяни постійно чи епізодично стикаються з різними аспектами явища полікультурності сучасного світу. Водночас школа не має ні досвіду, ані суспільних установок на формування готовності до життя в умовах полікультурної взаємодії.

Науковці зазначають, що діалог та взаємодія різноманітних культур є провідною ідеєю полікультурної освіти, адже саме через розуміння та осмислення своєрідності своєї культури можна зрозуміти всю глибину та розмаїття інших культур. Полікультурність ґрунтується на тому, що освіта в поліетнічному суспільстві, з урахуванням національних розбіжностей, повинна містити множинність типів, моделей та ціннісних педагогічних орієнтацій, що будуть адекватними світосприйняттю та вимогам різних етнокультурних груп населення.

Полікультурна освіта як наукова проблема розглядається в зарубіжних концепціях мультикультурної освіти (Д. Бенкс та ін.),

міжкультурної освіти (П. Бателаан, Г. Ауернхаймер, В. Нике та ін.), глобальної освіти (Р. Хенві), міжкультурної комунікації (Н. Іконніков, Р. Льюїс, К. Сторті, С. Тер-Мінасова та ін.), освоєння чужої культури (М. Беннет), взаємодії культур (Н. Крилова, В. Тішков та ін.), соціалізації (Д. Дьюї), міграційної педагогіки (О. Гукаленко, Г. Солдатова та ін.), етнічної і крос-культурної психології (Н. Лебедева, Т. Стефаненко та ін.). Формуванню світового освітнього простору, аналізу проблем взаємодії педагогічних культур різних регіонів світу, глобалізаційним тенденціям розвитку освіти в зарубіжних країнах присвячені праці таких науковців, як Н. Абашкіна, О. Мілютіна, Н. Ничкало, А. Сбруєва та ін. Праці українських науковців (Л. Голік, Л. Гончаренко, Т. Клищенко, М. Красовицький, В. Кузьменко, Г. Левченко та ін.) присвячені вивченню передумов запровадження полікультурної освіти в Україні, розгляду теоретико-методичних засад формування полікультурної компетентності у юного покоління та спеціальної підготовки майбутніх педагогів, здатних діяти у поліетнічному регіоні.

Ідеї полікультурності закладені у таких державних документах України як: Конституція України, Національна доктрина розвитку освіти, Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Державний стандарт базової й повної середньої освіти, «Концепція громадянського виховання», «Національна доктрина розвитку освіти» [1].

В Україні полікультурна освіта є частиною національної, про це свідчать положення Національної доктрини розвитку освіти, в яких зазначається необхідність виховання людини демократичного світогляду, яка дотримується громадянських прав і свобод, з повагою ставиться до традицій, культури, віросповідання та мови спілкування народів світу [2, с.4]. Національна доктрина розвитку освіти наголошує на тому, що освіта утверджує національну ідею, сприяє національній ідентифікації, розвитку культури українського народу, оволодінню цінностями світової

культури, загальнолюдськими надбаннями. Водночас серед пріоритетів громадянського виховання відзначається розвиток у молодого покоління шанобливого ставлення до історії та культури всіх корінних народів і національних меншин, які проживають в Україні, формування культури міжетнічних відносин. Освіта також реалізує право національних меншин на збереження й розвиток етнокультури, її підтримку та захист державою.

Педагогічна освіта, що триває упродовж професійного становлення, забезпечує поступовий розвиток творчого потенціалу особистості вчителя, збагачує його духовний і культурний потенціал. Сучасні перетворення в освітній сфері повинні відповідати принципам, основою яких є підготовка вчителя, здатного удосконалювати свої особистісні якості, відтворювати і розширювати власний життєвий досвід, перетворювати матеріальні умови життя суспільства, його культуру, накопичувати і створювати нові цінності.

Для України, на території якої проживають представники різних національностей, питання зміцнення міжкультурного діалогу є пріоритетним. Усвідомлюючи виняткове значення освіти і виховання в процесі соціальної інтеграції багатонаціонального суспільства та європейського вектору країни, зусилля в пошуку шляхів полікультурного підходу в освіті та вихованні постають актуальними та перспективними.

Сьогодні однією з найважливіших причин конфліктності глобалізаційних процесів є фундаментальні відмінності на рівні соціально-економічного і політичного розвитку людських спільнот, в образі життя, у відношенні до основних проблем буття, до систем цінностей, загроз стирання етнічної та культурної самобутності, уніфікації життя згідно з іншими стандартами. Вирішення цих проблем пропонує полікультурне виховання та освіта. Сьогодні значно зростає потреба у фахівцях, які здатні адекватно здійснювати навчально-виховний процес у полікультурному суспільстві з урахуванням розмаїття етнічних, расових та релігійних засад.

У сучасному соціокультурному середовищі полі культурність стає невід'ємним компонентом професіоналізму. Це дає підставу розглядати проблему підготовки педагога до роботи в полікультурному середовищі як одну з ключових.

Полікультурність має стати основою професіоналізму кожного педагога, який виховує кадри нового покоління толерантної, політично виваженої особистості. Для отримання професіоналів такого рівня необхідна розробка спеціальних програм підготовки педагога як посередника між культурами різних народів, організатора міжкультурної комунікації з питань мови, релігії. Поворот до полікультурного виховання відбувається вкрай повільно, однак ознаки його очевидні.

Результати проведених досліджень серед випускників педагогічних ВНЗ дозволяють зробити висновок про те, що неготовність частини педагогів до роботи в умовах поліетнічного соціуму і здійснення полікультурного виховання найчастіше зумовлена небажанням визнати актуальність такої роботи, тобто відсутністю в умовах полікультурності на перше місце серед факторів, що перешкоджають досягненню успіху виступає відсутність необхідних знань і специфічних педагогічних умінь.

Таким чином, аналіз проблеми засвідчив, що беручи до уваги виклики та запити українського суспільства, процеси глобалізації, євроінтеграції, готуючи молодь до життя у багатоманітному, багатокультурному соціумі, система освіти України потребує гнучкого механізму впровадження виховання полікультурності у фахівців педагогічних ВНЗ. Удосконалення педагогічної освіти необхідно пов'язати з переходом до культуротворчої системи освіти, із загальнокультурною підготовкою як процесом, в якому єдність змісту, форм, засобів і методів навчання стимулює духовний розвиток майбутнього вчителя. Основними завданнями цього процесу є формування базової культури, виховання здатності до сприйняття творів мистецтва, формування високих

культурних потреб та інтересу до удосконалення культури спілкування, визначення свого місця в діалозі культур, а також розвиток культурного самопізнання. Отже, загальнокультурний рівень особистості залежить від таких чинників: професійно-педагогічної культури, соціально-психологічної культури, інтелектуальної культури, інформаційної культури, мистецької культури.

Література:

1. Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

2. Національна доктрина розвитку освіти. Затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 р., № 347/2002. *Професійно-технічна освіта*. 2002. № 3.

3. Філіпчук Г.Г. Громадянське суспільство: освіта, етнокультура, етнополітика. Чернівці : Зелена Буковина, 2002. 488 с.

УДК 316

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ І ПРОФЕСІЙНІ НАВИЧКИ СТУДЕНТІВ-ЕКОНОМІСТІВ

*Непран А. В., к.е.н, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній
університет*

В сучасних умовах ринок праці, для якого характерними рисами є гнучкість, змінність, посилення інноваційної складової, ставить нові вимоги для майбутніх фахівців. Крім вимог професійного рівня, до майбутніх фахівців пред'являються вимоги, зокрема, необхідність